№ 68 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 7

1904

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 7 № 68

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Չէզոքութեան անխախտութիւնը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Թատրոնական մտքեր. Նամակ Երևանից. Նամակ Մանգլիսից. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Արտաքին լուրեր. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Աբիսինիայից.

ՉԷԶՈՔՈՒԹԵԱՆ ԱՆԽԱԽՏՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր ընթերցողներին յայտնի է, որ եւրոպական բոլոր պետութիւնները և Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնը ներկայ ռուս-ճապօնական պատերազմի առիթով յայտնել են իրանց կատարեալ չէզոքութիւնը: Իւրաքանչիւր պետական անձն օգտվում է ամեն մի դէպքից կրկին ու կրկին շեշտելու, որ պէտք է կղզիացնել պատերազմը և առիթներ չը տալ, որ պատերազմի հրդեհը տարածվի, ճարակելով աւելի ընդարձակ շրջաններ:

Այդ այդպէս է. սակայն չը պէտք է առանց ուշադրութեան թողնել և այն, որ քաղաքական աշխարհում իսպառ չէ վերացել չէզոքութիւնը խախտելու երկիւղը: Ոչ ոք չէ ուզում չէզոքութիւնը խախտել, բայց և չէ հաւատացած, որ չեն լինի չէզոքութեան դէմ մեղանչողներ:

Անգլիան զբաղված լինելով տիբեթական գործերով և իր քաղաքական ծրագիրների վերաքննութեամբ, ուրախ կը լինի, որ ազատ մնայ պատերազմի ծանրութիւնից: Գերմանիան շահագրգռված լինելով իր արդիւնագործութեան զարգացման և առևտրական դաշնագիրներ կապելու խնդիրներով, ամենևին տրամադրված չէ սպառել իր պատերազմական ույժերը: Աւստրիան մերձաւոր շահեր ունի Բալկանեան թերակղզում և չէ կարգաւորել իր ներքին գործերը: Ֆրանսիան ամենևին յարմար չէ տեսնում ներկայ րոպէն պատերազմական ընդհարումների համար: Այդպէս և բոլոր միւս պետութիւնները վտանգաւոր կամ անձեռնտու են համարում ներգործական դեր ստանձնելը և աշխատում են չէզոքութիւն պահպանել:

Ախրայում եւ ոչ մի պետութիւն չէ ցանկանում բարդութիւնների մէջ գցել իրան և նոյն իսկ Չինաստանը մինչև այժմ կարողացել է իրան զսպել այնպիսի քայլերից, որոնք կասկածի առիթ տային նրա դիտաւորութիւնների վերաբերմամբ: Սակայն քաղաքական մամուլը հետաքրքրված է այն հարցով, թէ արդեօք Չինաստանը կարո՞ղ կը լինի ճշդութեամբ կատարել պետութիւններին տուած իր խոստումը պահպանելու չէզոքութիւն և թէ ինչ հետևանքներ կարող են ծագել, եթէ Չինաստանը խախտէ իր չէզոքութիւնը:

Առանձին ուշադրութիւն է գրաւում այն հանգամանքը, որ Չինաստանը, իբրև պետական կազմակերպութիւն, ներկայումս այն չէ, ինչ որ էր մի քանի տարի առաջ: Այժմ չինական կայսրը կամ արքունիքը այնպիսի անպայման հեղինակութիւններ չեն, ինչպէս առաջ և եթէ մի ժամանակ ամբողջ Չինաստանը միայն նայում էր իր կառավարութեան հրամանին որ և է գործնական քայլ անելու իր քաղաքական շարժումների մէջ, այժմ նա այդպիսի անպայման հեղինակութիւն չէ ընդունում և, յիրաւի, բռունցքամարտերի սոսկալի խլրտումները ցոյց տուին, որ չինական կառավարութիւնը բաւականաչափ ուժեղ չէ լուրջ յուզմունքների առաջն առնելու և նրանց զսպելու: Չինական կառավարութիւնը, ըստ երևոյթին, անկեղծ կերպով ցանկանում է չէզոքութիւն պահպանել, որովհետև նա զգալի օգուտներ չէ սպասում պատերազմից, իսկ վտանգների նա կարող է հանդիպել ամեն մի քայլում: Արդարև, Չինաստանում եւրոպացիներն ունեն մեծ գործեր, բազմաթիւ առևտրական տներ, գործարանների մի պատկառելի բազմութիւն և առհասարակ կազմակերպած յարաբերութիւններ երկրի և մարդկանց հետ: Սակայն ո՞վ կարող է երաշխաւորել, թէ չինական յուզված ամբոխը ընդունակ կը հանդիսանայ զանազանել պատերազմական գործը ոչ պատերազմականից և հալածանք չի հրատարակի ընդհանրապէս բոլոր օտարների դէմ, առանց տարբերութիւն դնելու նրանց մէջ:

Այդպիսի երաշխաւորութիւն, անկասկած, ոչ ոք չէ կարող տալ. բայց և այնպէս պէտք է իբրև փաստ արձանագրել, որ մինչև այժմ չինական կառավարութեանը աջողվել է զսպել իր անհանգիստ տարրերը և չէզոքութիւն պահպանելով, միջազգային հարցապնդումներից ազատ մնալ:

Բայց եթէ հանգամանքները փոխվեն, Չինաստանի պատերազմասիրական կուսակցութիւնները բացառիկ ոյժ և ազդեցութիւն ստանան երկրի մէջ և բռնկվեն պատերազմական արշաւանքներ, այն ժամանակ առաջ է գալիս այն հարցը, թէ արդեօք եւրոպական պետութիւնները կը մնան լոկ հանդիսատեսներ, թէ ուրիշ դերք կը բռնեն:

Անկասկած, այդ հարցին վաղօրօք պատասխան տալ անկարելի է: Քաղաքագէտների մի մասը այն կարծիքի է, որ չինական մասնակցութիւնը չը պէտք է նըկատվի, իբրև բարդացնող մի հանգամանք: Բայց եթէ այդ տեսակէտը չեղաւ առաջնորդող դեր կատարողը, այլ միւսը, աւելի ներգործականը, որը նայում է Չինաստանի մասնակցութեան վրա, իբրև խիստ կապէս բարդացնող մի հանգամանքի վրա, այն ժամանակ առաջ կը գան խոշոր և պատասխանատու միջազգային հարցապնդումներ իրանց գործնական արդիւնքներով:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ՄՏՔԵՐ

II

Երկու տարի է, ինչ Թիֆլիսի ժողովարանում տրվում են կանոնաւոր կերպով հայերէն ներկայացումներ: Սկզբում այդ միտքը մեծ թերահաւատութիւն էր պատճառում համարեա ամենքին: Եւ գործի հանգամանքները, կարծես, ուրիշ կերպ չէին էլ կարող տրամադրել: Խումբը կազմվում էր բացառապէս սիրողներից. բեմը փոքր էր, շատ յարմարութիւններից զուրկ: Ի՞նչ կարելի էր սպասել այդպիսի մի ձեռնարկութիւնից Թիֆլիսի պէս մի կենտրոնում, ուր թատրոնական գործի վերաբերմամբ պահանջները խիստ են: Սակայն այսօր, երկու թատրոնական սէզօն անցնելուց յետոյ, հայ բեմը Թիֆլիսի ժողովարանում, ինչպէս ցոյց են տալիս շատ երևոյթներ, ապահովութիւն ստեղծող հիմքերի վրա է դրված:

Գործի սկզբնապատճառը և հիմնադիրը եղել է իշխանուհի Մ. Թումանեան, որ և առաջին տարին ղեկավարող ու կարգադրող էր մենակ, առանց օգնականների: Բայց ներկայացումները հէնց առաջին տարին սկսեցին գրաւել ժողովարանի անդամների և դրսի հասարակութեան առանձին հետաքրքրութիւնը: Երկրորդ տարվանից փոփոխվեց ղեկավարութեան ձևը: Միահեծան ղեկավարութիւնը անյարմար համարվեց և նրա փոխարէն առաջ բերվեց ընկերական սկզբունքը: Սիրողները ընտրեցին 7 հոգուց բաղկացած մի մասնաժողով, որ երկրորդ սէզօնին կառավարում էր ամբողջ գործը: Ժողովարանի վարչութիւնը ամեն հնարաւոր

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԲԻՍԻՆԻԱՅԻՑ

Ադիս-Աբաբա, 12/25 փետրվարի

Ամերիկեան պատուիրակութիւն.—Երկաթուղի.—Կայսերական փողերանոց, կայսերական նուէրներ եւ շքանշաններ.—Իտալօ-հաբէշական պատերազմին ուխտամեակը.—Խաչագող պէյ մը եւ հայ գաղութը:

Ամերիկեան պատուիրակութիւն մը, որ «Միքիայ» զրահաւորով ամիս մը առաջ ժամանած էր Ճիպութի, նախընթաց օր մայրաքաղաքս հասաւ: Մենելիք կայսրը պատուիրակութեան ընդառաջ ուղարկած էր իր աւագ Թիկնապահ վեհ. Տեւճաճալատա կայսերական անձնապահ գունդէն հեծեալ և հետևակազօրաց ջոկատով մը: Պատուիրակութեան քաղաքս ժամանումը Թնդանօթի կանոնական 18 հարուածներով ողջունուեցաւ, և առաջնորդութեամբ կայսերական աւագանւոյն ուղղակի գնաց պատուիրակութեան պալատ, ուր Մենելիք կայսրը ընդունելութեանց մեծ դահլիճին մէջ փառաւոր գահի մը վրա բազմած և իր շուրջն ունենալով բոլոր նախարարները, պալատական բարձրաստիճան անձնաւորութիւնները, հայ և եւրոպական գաղութները անդամներէն կարգ մը անձինք, ընդունեց սոյն ամերիկեան արտասովոր դեսպանութիւնը, որոյ պետն Մ. Սքինր ներկայացուց իր հետևորդները Մենելիք կայսեր և փոխադարձօրէն կայսրը ներկայացուց իր նախարարները և պալատական պաշտօնեաները Մ. Սքինրի: Այս ներկայացման կանոնական արարողութենէն անմիջապէս վերջ հայ գաղութի անդամներէն երիտասարդ մը, ի դիմաց ամերիկեան պատուիրակութեան պետին, արծաթեայ մեծ սփռոցով մը մատոյց կայսեր Միացեալ-Նահանգաց հանրապետութեան նախագահին ինքնագիր նամակն, զոր առնելով կայսրն գլխի շնորհալի շարժումներով իր շնորհակալութիւնն յայտնեց պատուիրակութեան պետին: Նախագահն սոյն գրով փափաք կը յայտնէր երկու կառավարութեանց միջև բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել և կը հրաւիրէր Մենելիք կայսրը Միացեալ-Նահանգաց մէջ կատարուելիք արուեստական հանդէսին: Կայսրն փոխադարձաբար յայտնեց իր բարեկամական անկեղծ տրամադրութիւններն Միացեալ-Նահանգաց հանրապետութեան և իր շնորհակալութիւնն նախագահին սոյն արտասովոր դեսպանութեան առաքման համար:

Սոյն կայսերական ունկնդրութեան միջոցին թարգմանի պաշտօնը կը կատարէր պ. Աթանաս Սիւրվիս: Պատուիրակութիւնը այս քաղաքական և պաշտօնական խօսքերու փոխանակութենէն վերջ հրաժեշտ առնելով կայսրէն, բարձրաստիճան պալատականներէն և նախարարներէն, զինուորական մեծ պատիւներով մեկնեցաւ կայսերական պալատէն: Յաջորդ օրը կայսրը, ընկերակցութեամբ իր նախարարաց, կայսերական աւագանւոյն և իր անձնապահ գնդէն հեծեալ և հետևակազօրաց երկու գումարտակներով փոխադարձ այցելութեան գնաց ամերիկեան պատուիրակութեան բնակավայրը, ուր մեծ պատիւներով ընդունուեցաւ: Կայսեր թէ եկած թէ մեկնած պահուն ամերիկեան ծովային հետևակազօրաց պասակ մը, հրամանատարութեամբ հարիւրապետ Թորփի, զինուորական պատիւներ ընծայեց կայսեր: Մի քանի օր առաջ պատուիրակութիւնն իր մեկնման առթիւ վերստին ներկայացաւ կայսեր: Սոյն հրաժեշտի ունկնդրութեան միջոցին կայսրը շնորհեց պատուիրակութեան պետին Սողոմոնեան կարգի ա. շքանշանը, իր հետևորդներուն այլ և այլ աստիճաններ ու պատուանշաններ և ծովային զինուորաց արծաթեայ մեդալներ: Պատուիրակութեան մեկնումէն վերջ կը տեղեկանանք իրազեկ անձերէ, թէ Միացեալ-Նահանգաց կառավարութիւնը որոշած է բ. կարգի դեսպանութիւնը հաստատել հոս և երկրին տնտեսական վիճակն մանրագննին կերպով ուսումնասիրելով իր ներկայացուցչին միջոցաւ, առևտրական մեծ տուն մը և նմանապէս դրամատուն մը հիմնել Հաբէշիստանի մէջ: Եւ ահա թէ ինչու մեծ հանրապետութեան պետը այնքան անկեղծօրէն կը փափաքի Մենելիք կայսեր հետ բարեկամաբար յարաբերութիւններ հաստատել...

Այժմէն մեծամեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին մեծ շքով տօնելու իտալօ-հաբէշական պատերազմին յաղթութեան ութնամեակը: Հաբէշիստանի զանազան նահանգներու փոխարքաները իրենց զինուորական ստուար ուժերով պիտի համախմբուին մայրաքաղաքը, Ադիս-Ապապայի հանդիպակաց մեծ դաշտին վրա կատարելու համար զօրահանդէսը, որուն պիտի նախագահէ Մենելիք կայսրը: Կը հաւաստեն, թէ անցեալ տարուան զօրահանդէսին մասնակցող զօրաց եռապատիկ քանակութեամբ զօրք պիտի մասնակցի այս տարուան կատարուելիք մեծագոյն զօրահանդէսին, և վերին հրամանատարութիւնը պիտի վարէ դարձեալ կայսրը՝ ինք անձամբ: Անցեալ տարուան զօրահանդէսին մասնակցեցան հրամանատարութեամբ փոխարքաներու հետևակազօրաց 100 վաշտ, հեծելազօրաց 50 գունդ՝ ամենքն ալ սպառազինուած ֆրանսիական կռա, անգլիական լիմիթֆօռ, ռուսական կարճ բերդան հրացաններով և ատրճանակներով, և դարձեալ հետևակ նիզակաւորաց 60 վաշտ ու թնդանօթաձիգ զօրաց երկու գումարտակ 50 լեռնային թնդանօթներով և միթրայեօզներով, ընդամենը 200,000 մարդ: Զօրանցքէն վերջ տեղի ունեցած ընդհանուր յարձակման պահուն կայսրը իր զօրաց գլուխն անցած ամենամեծ կանոնաւորութեամբ և ճշդութեամբ վարեց սոյն ստուարակոյտ ուժերը:

Ֆրանսիական դեսպան Մ. Լակառտ, որ տարիէ մի ի վեր արձակուրդով Ֆրանսիա կը գտնվէր, անցեալ շաբաթ քաղաքս վերադարձաւ: Կը հաւաստուի թէ Մ. Լակառտի առաջին գործը պիտի լինի երկաթուղու շինութեան մասին բանակցութիւնները վերսկսիլ կայսեր հետ և համաձայնութեան մը գալով Տիրէ-Տաուէ Ադիս-Ապապա գալիք գծին շինութիւնն փութացնել: Այժմ Ճիպութիէ մինչև Տիրէ-Տաուէ, ընդամենն 302 քիլօմեթր, երկաթուղին շինուած վերջացած և կանոնաւորապէս կը կատարուին ճամբորդներու ու ապրանաց փոխադրութիւնները: Մնացեալ Բ. մասն, այսինքն Տիրէ-Տաուէէ մինչև Ատիս-Ապապա 450 քիլօմեթր է. յուսալի է, որ շուտով վերջանայ այս Բ. մասի շինութիւն երկրին հարթութեան և բնական դիւրութեանց պատճառով: Ամենամեծ բարիք մը պիտի լինի այս ընդարձակ երկրին համար երկաթուղին: Երբ ֆրանսիական և անգլիական գծերն մին Ճիպութիէն, միւսն Խարթումէն գան մէկզմէկ խաչաձևել Հաբէշիստանի լայնատարած լեռնադաշտերուն վրա, կարելի է վստահօրէն ըսել թէ՝ այս երկիրն իր բնական ամենաճոխ հարստութիւններով հսկայօրէն առաջ պիտի երթայ, դառնալով Նեղոսի հովիտին չափ կարևորութիւն ունեցող երկիր մը: Երկաթի, պղնձի, հանքածուխի, նաւթի, ոսկու ճոխ հանքեր բազմաճիւղ և բազմահոյլ երակներով պատկած են երկրին ծոցը: Այս հանքային պատկառելի ճոխութեան վրա պէտք է աւելցնել ջրաւէտ և արգաւանդ անհուն տարածութեամբ անմշակ հողեր շրջանակաւորուած հիանալի բնական տեսարաններով: Ամենէն խիզախ՝ ըմբոստ բուսականութիւն մէ զոր ամեն քայլափոխիդ կը տեսնես, որ երկրէն դուրս կը պոռթկայ խարակներէն ժայռերէն դէպի վեր մագլցելով և թանձրախիտ կանաչութեամբ մը պարածածկելով շրջանակի:

—

Կայսերական փողերանոցի շինութիւնն աւարտած է արդէն և մեքենաներու զետեղման գործը կը շարունակուի դանդաղօրէն ձեռամբ

աջակցութիւն ցոյց տուեց մասնաժողովին. այս տարի ժողովարանը իւրաքանչիւր ներկայացման համար նպաստ տալիս էր 70 րուբլի, մինչդեռ անցեալ տարին որ և է նպաստ չէր տրվում:

Սէզօնի ընթացքում տրվել են 17 ներկայացումներ, որոնց մէջ մասնակցող սիրողների թիւը հասնում է 50-ի: Սիրողները, ի հարկէ, վարձատրութիւն չէին ստանում. բայց չէ կարելի ասել, թէ ներկայացումները միանգամայն ձրի աշխատանքի վրա էին հիմնված: Վարձատրութիւն ստացել են րէժիսօրը (ամսական 40 րուբլի), յուշարարը և ծառան: Րէժիսօրին, բացի ամսականից, տրվել է և մի բէնէֆիս: Այս հիմքերի վրա առաջ տանելով գործը, սիրողները, ծածկելով բոլոր ծախսերը, ունեն սէզօնի վերջում 470 րուբլի մնացորդ:

Ընկերականութեան սկզբունքը շատ լայն չափերով է դրված: Իւրաքանչիւր սիրող ունի խորհրդակցական ձայն, իսկ սիրողների մի մասը վճռողական ձայն էլ ունի և այդ մասը ամեն տարի պիտի քուէարկութեամբ ընտրէ խորհրդակցական ձայն ունեցողներից վճռական ձայն ունեցողներ: Ահա, մեր կարծիքով, մի սկզբունք, որ յարատեւութեան և աջողութեան գրաւական է: Գործը պատկանում է ընդհանուրին և նրա վիճակը տնօրինելն էլ ընդհանրութեան է պատկանում:

Մնում է, որ ղեկավարող մարմինը, սիրողների լիազօրութիւն ստացած մասնաժողովը, կատարէ իր գործը եռանդով, բարեխղճութեամբ: Այդ կողմից էլ, կարող ենք ասել, բախտ ունի ժողովարանի բեմը: Ամենագլխաւորը րէպէրտուարի հարցն է, և այդ հարցին բաւականաչափ լուրջ ուշադրութիւն է նուիրված: Մասնաժողովը դեռ ամառվայ ընթացքում որոշել է, թէ ինչ պիեսներ պէտք է ներկայացնել: Չը բաւականանալով եղածներով, մասնաժողովը մի կողմից դիմումներ է արել ինքնուրոյն պիեսներ ստանալու համար, միւս կողմից ձեռնարկել է օտար լեզուներից յարմար պիեսներ թարգմանելու:—Երկու հատ ինքնուրոյն պիեսներ էին ուղարկված մասնաժողովին, բայց երկուսն էլ անյարմար են համարվել:

Չենք ուզում առանձին մեծ կերպարանք տալ այդ գործին, ուռցնել նրան: Պարզապէս մի համեստ, փոքրիկ, բայց շատ համակրելի ձեռնարկութիւն է դա: Եւ եթէ ուշադրութիւն ենք դարձնում նրա վրա, պատճառն այն է, որ իւրաքանչիւր գործի մէջ, լինի նա մեծ, վիթխարի թէ փոքրիկ, մինիատիւր, գլխաւորը վերաբերմունքն է, գլխաւորը այն աշխատութիւնն է, որ պիտի կենսունակ նիւթեր մատակարարէ գործին: Ուր կայ եռանդ, սէր, հաւատ, այնտեղ չէ կարող հիմք չը գտնել որ և է բարի, օգտակար գործ: Հէնց այդ յատկութիւնների շնորհիւ է, որ Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճը գրաւում է հասարակութիւն, գրաւում է թատրօնական համեստ գործիչների մի խումբ. և չը նայած որ բեմի վրա երեւացողները սիրողներ են, թատրօնական գործը այդ փոքրիկ բեմի վրա աշխոյժ է, հետաքրքրական, չէ ձանձրացնում, այլ, ընդհակառակը, զարթեցնում է վառ հետաքրքրութիւն հասարակութեան գոնէ սահմանափակ շրջանների մէջ:

Այս էլ բաւական մեծ ծառայութիւն է: Ցանկանում ենք յարատեւութիւն:

Լ.

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Ապրիլի 4-ին

Միակերպ, անբովանդակ մեր գաւառական կեանքում այսօրվայ ժողովրդական ներկայացումը մի փոքրիկ մխիթարութիւն պատճառող երեւոյթ էր, որի մասին չենք կարող գովեստով չը խօսել:

Անցնում է մի ամբողջ տարի, մեզ չէ այցելում դերասանական ոչ մի խումբ, աչքերը չէ տրորում տեղիս սիրողների խումբը, չենք տեսնում և ոչ մի ներկայացման երեւս, և ահա այս անծայր անապատի մէջ ցոլում է մի հատիկ ճառագայթ և մի վայրկեան լուսաւորում մեր խաւար մթնոլորտի խաւար անկիւնը: Խմբվում են միմեանց մօտ դպրոցի ուսուցիչ ու գործակատար, բազմախմանյի, ընթերցարանի ու բանկային ծառայողներ՝ մի խօսքով մի խումբ համակրելի օրիորդներ ու երիտասարդներ և ահագին չարչարանքներով գլուխ բերում ժողովրդական ներկայացում: Եւ մինչդեռ բարձր դասակարգը, զրկված հայերէն ներկայացումից, սպասում է մեր դերասանների—Սիրանոյշի, Աբէլեանի, Պետրոսեանի յայտնվելուն, բացվում է քաղաքային ժողովարանի դահլիճի դուռը և մեր բանուոր, արհեստաւոր դասակարգը տեսնում է բեմի վրա իր հարազատ տիպերը, իր լացն ու վայը և մի վայրկեան մոռանում, տխրում ու ուրախանում—զուարճութիւն գտնում:

Անկեղծ շնորհակալութեան արժանի են մասնակցողները, մանաւանդ օրիորդ Նաւասարդեան, որը իսկապէս հիմք է դրել այդ ուղղութեամբ ներկայացումներին դեռ անցեալ տարվանից և այժմ էլ ամենից շատ ջանքեր է գործ դնում և մասնակցութիւն ունենում:

Այդ ներկայացման համար ընտրել էին Աբէլեանի «Մարվող ճրագներ» և Տէր-Գրիգորեանի «Վայրենի» կատակերգութիւնը: «Մարվող ճրագներ» պիեսը մեզանում առաջին անգամն է տրվում:

Խաղը, որպէս սիրողների խաղ, լաւ անցաւ, եթէ մի կողմ թողնենք մի քանի թերութիւններ, որոնք անխուսափելի են նոր բեմ դուրս եկող մարդկանց համար. ընդհանուր տպաւորութիւնը միանգամայն գոհացուցիչ էր. մանաւանդ լաւ խաղացին պ. Քօչարեան—ծերունի Յակոբի դերում և պ. Մակարեան—Սերոբի դերում:

Ա—Դօ

ՆԱՄԱԿ ՄԱՆԳԼԻՍԻՑ

Ապրիլի 1-ին

Թէ Թիֆլիսի և թէ Բօրչալուի գաւառի հայկական և թէ վրացիական գիւղերից, որոնք, գոնէ, փոքր ի շատէ ինձ ծանօթ են, դեռ ևս չեն վերացել հին, միջնադարեան փտտսակար նախապաշարմունքները և սնոտիապաշտութիւնները: Այդ կողմերում բաւական տարածված է ընկնաւորութիւն ասված հիւանդութիւնը, որը մեծ մասամբ առաջանում է սնոտիապաշտական երկիւղից: Յիշենք, ի միջի այլոց, այն դէպքը, որ տեղի ունեցաւ 1894—5 թւականներին Դուռնուկ գիւղում:

Թիֆլիսից, կէթխաւների խորհրդով, գալիս է Դուռնուկի ս. Գէորգ (Կարմիր Աւետարան) եկեղեցին ուխտ մի ընկնաւոր կին: Ըստ սովորութեան, գիւղի ջահէլ կանայք և աղջիկները, նրա ընկած ժամանակը, երբ նա ուշաթափվել էր և երբ թէ մարգարէութիւններ էր անում՝ մօտենում և բռնում են նրա ճկոյթից, որպէս զի իրանց մասին գուշակութիւններ անէ. բայց այդ կինը այնպէս է ազդակում սրանց վրա և սպառնալիքներ կարդում, որ խեղճերը բոլորն էլ իսկոյն և եթ, տեղն ու տեղը, գուցէ երկիւղից, վարակվում և ընկնում են. այսպիսով այս մի ընկնաւորից դառնում են վեց: Կարճ ժամանակվայ ընթացքում այդ վեցը շատանում և հասնում է մինչև 25-ի. ջահէլ կանանց միանում են և ջահէլ տղաները: Ամբողջ գիւղը սարսափի մէջ է ընկած: Նուաղ գուցէ ամբողջ գիւղը բռնվէր այդ ցաւով, եթէ բարեբախտաբար տեղիս պրիստաւը, պատահմամբ մի քանի չափարներով, իր պաշտօնական գործի համար չը գար գիւղ: Պ. պրիստաւը տեղեկանալով այդ մասին, անմիջապէս ուղարկում է իր չափարներին և հրամայում է հեռացնել եկեղեցու բակից դրանց, որոնք և մտրակի ոյժով ցրվում են: Նոյն պրիստաւի հրամանի համաձայն, այդ դէպքից յետոյ, գիւղի շինական կառավարութիւնը խիստ միջոցներ գործ դրեց, որպէս զի այդպիսի բան նորից տեղի չունենայ: Ցաւը նրանումն էր, որ չը նայած գիւղացիների գործերի ամենաթունդ ժամանակին, այդ ընկնաւորները առել էին կարել, թէ պէտք է թողնեն ամեն բան և ս. Գէորգի հրամանի համաձայն միշտ հաւաքված լինեն եկեղեցու բակում և նայեն իրանց վայրենի թռչկոտալուն և ծիկոցներին: Խեղճերն էլ թողնում են իրանց բան ու գործը դաշտերում և վիճները ծառծ՝ նայում և սպասում են նրանց հրամանին:

Բարեբաղդաբար, այդ ցաւալի դէպքից մինչև հիմա այդպիսի բան առ այժմ չէ կրկնված:

Մի ուրիշ դէպք ևս այս քանի օրը պատահեց Մանգլիսի մօտ գտնված մի գիւղում—Թոնէթում: Այդ գիւղի մօտ գտնված սուրբ Գէորգ եկեղեցուց բռնվում է մի երիտասարդ մարդ՝ Գէորգ Սարգլեանցը: Իբրև թէ այդ եկեղեցին նրան տուել է լարախաղութեան շնորք և հրամայել է եօթը տարի 12 գիւղում շարունակ լարախաղութեամբ պարապել: Այդ եկեղեցու մօտ միշտ սարքած է ունենում իր լարը և ամեն օր վարժութիւններ է անելիս լինում: Վերջին անգամ իր մեծաւորների հետ քէֆ անելուց և լաւ արբելուց յետոյ՝ փորձ է անում նոյն եկեղեցու մօտ գտնված ահագին բարձրութիւն ունեցող քարափի ծայրին թոկ կապել և խաղալ և, ի հարկէ, չէ աջողվում, վայր է ընկնում թշուառականը թոկից և քարափից գլորվելով դէպի ցած՝ ջարդ ու փշուր է լինում ու անշնչանում: Տեղիս ոստիկանութեան թոյլտուութեամբ հանգուցեալը թաղվում է իր ծնված գիւղում՝ Թոնէթում, մարտի 29-ին:

Դուռնուկի հանքի կէսը, որը ցանկանում էին գնել իրանք գիւղացիները, պ. Եսայոն Կամսարական Շահպիլեանից, չը գիտեմ ինչ հանգամանքների շնորհով չէ աջողվում. աջողում է գնել Թամամշեան եղբայրներին: Ինչպէս լսում ենք, այս նոր կալուածատէրերը շատ են նեղում գիւղացիներին:

Քահանաների և երէցփոխների կողմից անմխիթար Մանգլիսը, հազիւ հազ բախտ ունեցաւ մի կարգին, աշխատասէր, պարտաճանաչ և հոգատար երէցփոխ ունենալ, ինչպիսին է պ. շտաբս-կապիտան Առաքել Տէր-Եղիազարեանցը, բայց տարաբախտաբար երևի մանգլիսեցիներին վիճակված չէ այդպիսի երէցփոխ ունենալ, որովհետև պաշտօնական գործով պ. շտաբս-կապիտանը հեռացված է Մանգլիսից մի ուրիշ տեղ, որը մեծ ցաւ պատճառեց և վրդովեցրեց մանգլիսեցիներին:

ճարտարագէտ Մ. Հենցէի: Յուսալի է, որ մի քանի ամսէն բոլորովին վերջանան մեքենաներու ամբողջական զետեղումը և կատարուելիք սկզբնական փորձերն մեքենաներու լարման և կանոնաւոր պաշտօնավարութեան մասին և կարգը գայ սոյն կարեւորագոյն գործին գլուխն անցնող մեր հայ արհեստագէտներուն, տեարք Բաղդասարեան և Թօփճեան, իրենց հմտութիւնն և ճարտարութիւնն ի հանդէս բերելով ամօթահար ընելու կարգ մը եւրոպացիներ, ի մասնաւորի ֆրանսիացիներ, որոնք անբացատրելի և ապուշ յաւակնոտութեամբ մը համոզուած են, թէ միայն իրենք կարող և արժանի են բարձրագոյն ձեռնարկութեանց գլուխ անցնելու և թէ ի վիճակի չէ երբեք հայ տարրը մըցման փորձ մ՚ իսկ ընելու իրենց դէմ: Եւ իրենց այս անմիտ ու անիմաստ համոզումով՝ նախ աշխատեցան այս գործն իրենց ձեռք անցնելու և չաջողեցան: Այժմ անաջողութեան ու պարտութեան ազդած բովանդակ դառնութեամբ ու յաչաղկոտութեամբ գնետ են այս գործն դեռ չը սկսուած ամլութեան դատապարտելու, կողմնակի փորձերով ուզելով վարկաբեկ ընել հայ արհեստաւորները և ազդել կայսեր որոշման վրա, ոսկեդրամ պատրաստելու գործն անիրանալի բան մը նկատել տալով: Սակայն կայսրը երբեք չի տպաւորուելով այդ կողմնակի փորձերէն՝ անխախտ պահած է իր բարձր վստահութիւնը հայ արհեստաւորներուն վրա և փափաքող է, սպասելով գործոյն եզրակացութեան, գործն իր արդիւնքէ դատել: Որքան որ այս արհեստաւորներէն մէկին կամ միւսին հետ կարծիքներու հիմնական տարբերութիւն մը զմեզ բաժնեն, դարձեալ անկարելի է, որ իբր հայ չի մաղթենք իրենց, սոյն դժուարին ձեռնարկութեան մէջ, կատարեալ աջողութիւն, որ պիտի բարձրացնէ թէ իրենց անհատական ու տոհմային և թէ հայ գաղութի պատիւն յաչս կայսեր:

Եթովպական յատուկ պատուիրակութիւն մը, որոյ գլուխ կը գտնուի կայսեր Ա. սենեկապետ վսեմափայլ Տիւճաճ Մաշա Վօրքի, երկու ամիս առաջ ճամբայ ելաւ քաղաքէս դէպի Կ. Պոլիս, Մենելիք կայսեր ծանրագին նուէրներն, որոնց մէջ կը գտնուի գեղարուեստական ականակուռ համակ ոսկեձոյլ թուր մը, մատուցանելու համար Թիւրքիոյ կայսեր: Նոյնպէս ուրիշ պատուիրակութիւն մը, որոյ պետն է պալատական բարձրաստիճան պաշտօնեաներէն վսեմափայլ Մամուրի Ֆուքրու, նախընթաց օր ճամբայ ելաւ քաղաքէս դէպի Երուսաղէմ, ուր կը տանի ամենապատիւ Տ. Յարութիւն սրբազան պատրիարքին եթովպական ատեղ մեծ ժապաւէնը և Սողոմոնեան կարգի ուրիշ զանազան աստիճաններու պատուանշաններ ս. Տեղեաց թուրք իշխանութեանց:

—

Մեր նախորդ յօդուածը հրապարակ ելնելէ վերջ, թէ մենք թէ մեր բարեկամները կարգ մը նամակներ ստացանք արտասահմանէն: Նամակագիրները կը հարցնէին թէ մեզ և թէ մեր բարեկամաց թէ, ո՞վ է մեծաշուք Պօղոս պէյ Մարգարեան, միթէ Հապէշիստանի մէջ ալ հայ պէյ... կայ և այլն և այլն: Արդ կը փութանք հրապարակով պատասխանել, թէ նորեկի մը յատուկ անփորձութեամբ պարզապէս խաբէութեան մը զոհ գացած էինք թէ մենք, թէ Պոլսոյ հայ հռոմէականաց պատրիարքարանը վերոյիշեալ տիտղոսները տալով Պօղոս Մարգարեան անուն տխրահռչակ անձին, որ իր բազմաթիւ և բազմապիսի խաբէութիւնով ու խարդախութիւններով կատարեալ երեսի աղտ մը եղած է տեղւոյս հայ գաղութին: Յորմէհետէ մօտէն ծանօթացանք իր անխոստովանելի անցեալին, տեսանք թէ միայն իր խարդախութիւնները չեն, որ զինքն բոլորովին անուանարկած են հայ գաղութին առջև, այլ հրձիգութեան իր մի քանի եղեռնագործ փորձերը իր հայ հակառակորդներուն դէմ, որոնք ազնուաբար խնայելով ոչ թէ իր պատւոյն, որ գոյութիւն իսկ չունէր, այլ հայ գաղութին պատւոյն, չեն ուզած հայ մը կախաղան հանել տալ: Թէ ինչպէս այսպիսի խաբեբայ մը յաջողեցաւ մեզ մոլորեցնել և զարդարուիլ հրապարակաւ մեծաշուք, պէյ տիտղոսներով, ահա խորդութիւնն համառօտիւ: Մեր նոր եկած ժամանակները, այս մարդը մեզ մօտենալով, իր անցեալը պատմեց ոչ թէ այնպէս, ինչպէս որ էր իսկապէս... այլ այնպէս, ինչպէս որ ինքն կուզէր... և որուն դժբախտաբար ի վերջէ վերահասու եղանք, ի միջի այլոց յայտնելով մեզ, թէ ինք խդիվ Իսմայիլ փաշայի օրով Եգիպտոս գնացած և յատուկ հրովարտակով պէյութեան տիտղոսն ստացած է, և ի հաստատութիւն իր այս անպատկառ ստութեան մեզ ներկայացուց Պոլսոյ հայ հռոմէականաց պատրիարքարանի քարտուղարութեան մէկ պաշտօնական նամակն, զոր դեռ նոր էր ստացած և որուն վրա կարդացինք «մեծաշուք Պօղոս պէյ Մարգարեան» բառերը ու նամակն ալ իսկական պէյի մը արժանավայել ոճով մը խմբագրուած... Ո՞վ կարող էր երևակայել, հակառակ իր ալևոր հասակին և պատկառելի ալեփառ մօրուքին, թէ գործերնիս մեծամոլութեան ախտէն վարակեալ խաչագողի մը ու մանաւանդ խաչագող պէյի մը հետ էր...

—

Տեղւոյս հայ գաղթականաց թիւն օր ըստ օրէ ստուարանալու վրա է. մեր նախորդ յօդուածով կը գրէինք թէ հայերը 54 հոգի են հոս, այժմ այդ թիւը բարձրացած է մի քանի ամսուան ընթացքին մէջ 85-ի: Եթէ այսպէս արագօրէն շարունակուի այս ստուարացումը ինչ որ յուսալի է, մօտաւոր ապագայի մը մէջ բաւական կարևոր գաղթականութիւն մը պիտի ունենանք Հապէշիստանի մէջ:

Ինքնաբերաբար եկող նոր գաղթականներ գրեթէ բնաւ չի կան. եկողները առհասարակ մօտաւոր ազգականներն են հոս գտնվող գաղթականներուն, որոց հրաւիրանօք եկած են: Ուրախ ենք, որ այժմ մեր փոքրաթիւ հայ գաղութի մէջ զարգացեալ գէթ փոքր դասակարգ մը ունինք և յուսալից ենք, որ այս դասակարգը իր մշակեալ իմացականութեամբ և բարեկրթութեամբ կարողանայ ազդել մեծամասնութեան վրա: Լսարան-ընթերցատան մը կազմակերպութեան գաղափարը պարտ ենք այս դասակարգի, իսկ այդ գաղափարի գործադրութիւնը մեծամասնութեան նիւթական գնահատելի օժանդակութեան: Մի քանի ամսուան բաժանորդագրութեան և փոքր հանգանակութեան մը արդիւնքն յանգեցաւ շուրջ 900 ֆրանկի, ուրկէ 700-ը յատկացուեցաւ անմիջապէս հայկական, ֆրանսիական, անգլիական օրաթերթերու և հանդէսներու բաժանորդագրութեան ու հայկական, ֆրանսիական, անգլիական նորագոյն հրատարակութեանց, ուր կարևոր տեղ մը կը բռնեն արհեստական, գիտական, պատմական և աշխարհագրական երկասիրութիւններն: Իսկ լսարան-ընթերցատան համար մասնաւոր շէնքի մը կառուցումը, որ նախապէս ծրագրուած էր, յետաձգված է առ այժմ մինչև որ բաւականաչափ դրամագլուխ մը կազմուի: Որոշված է առժամապէս շէնք մը վարձել, որ թէ պիտի լինի ժողովատեղի հայ գաղութի ընդհանուր ժողովոյ և դատական—Հաշտարար Յանձնաժողովոյ և թէ լսարան-ընթերցատուն:

Կը մաղթենք, որ այս լսարան-ընթերցատունը տևական հիմնարկութիւն մը լինի տեղւոյս հայ գաղութին մէջ և արտաքսելով մեր մէջէն բամբասանքն և գրախօսութիւններն, հզօրապէս ներգործէ մեր իմացական բարձրացման վրա աւելի լայն, աւելի մաքուր հորիզոններ բանալով մեր սրտին և մտքին հանդէպ:

Յ. Գ. Այս տողերը աւարտելէ վերջ գոհունակութեամբ կը տեղեկանանք թէ հրապարակիս ծանօթ վաճառականներէն մեծ. տիար Սարգիս Թերզեան, որ Հաբեշիստանի ռազմամթերքի գործարան մը հիմնելու մենաշնորհն ստացած էր, յատուկ հրովարտակով կայսրէն Ներօգա էր ուղևորված կայսեր հրամանով՝ քաղաքս վերադարձած է տասնամսեայ բացակայութենէ վերջ:

X.

Գարնանային և մինչև անգամ ամառային եղանակներին, որ տևեցին յունվարի սկիզբներից մինչև փետրվարի կէսը, հետևեցին զուտ ձմեռային եղանակները, որոնք տևեցին մինչև մարտի 27-ը, որի ընթացքում շարունակ ձիւն և երբեմն-երբեմն անձրևներ էին գալիս։ Այս երկու օրը հազիւ հազ արևի երես ենք տեսնում։ Եղանակները տաքանում են։

Ցուրտ եղանակների պատճառով, դաշտային պարապմունքները, որ Մանգլիսի շրջակայքում պէտք է սկսվէին մարտի սկզբներից, այսօր կամ վաղը կը սկսուեն։

Տ. Բաղալեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 5 ապրիլի

Խոնարհաբար խնդրում եմ տեղ տալ երկտողիս «Մշակի» էջերում։

Քաղաքիս դերձակներից տասը հոգի ներկայումս մտածում են համարուեստի ընկերակցութիւն կազմել։ Հարցը դեռ վերջնականապէս վճռված չէ, շուտով կայանալու է այդ մասին պատշաճաւոր խորհրդակցութիւն։ Նրանց նպատակն է մրցել պատրաստի շորեղէն վաճառողների հետ, որոնց շնորհիւ իրանք այժմ գտնվում են կատարեալ սովածութեան մէջ։ Այդ համարուեստի ընկերութիւնը, միացեալ ոյժերով, կաշխատէ արտահանել հագուստներ աւելի լաւ կտորից եւ համեմատաբար էժան գներով, եւ այդպիսով միջոց կունենայ քարկլաւելու իր ներկայ աննախանձելի դրութիւնը։ Այդ միտքը ծագեց նրանց մէջ սրանից դեռ 3-4 տարի առաջ, դժբախտաբար անհետեւանք մնաց։ Կարծում ենք, որ ժամանակ է վերջապէս իրագործել այդպիսի կարեւոր մի նպատակ։

Ցանկալի է, որ հմուտ անձեր իրանց կողմից ցուցմունքներ տային, որոնց համար շնորհակալ կը լինենք։

Դերձակ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ցենզուրային և մամուլին վերաբերող օրէնսգրքի 121-դ յօդուածն ասում է. «մի լոյս տեսած՝ բայց որ և է պատճառով ուշացած՝ մի տարի այլևս չը հրատարակված պարբերական հրատարակութիւն համարվում է դադարած, և նրա վերանորոգութեան համար պահանջվում է նոր թոյլտուութիւն»։ Այդ յօդուածի հիման վրա «Россія и Азія» լրագիրը Կիևում, որի խմբագիր-հրատարակիչն էր կոլլ. սեկրետար Ալեքսէյ Գրէնը՝ ճանաչված է բոլորովին դադարած։ («Кн. Вѣстн.»)

—

Երկրագործութեան մինիստրութիւնն անհրաժեշտ է համարել ազնիւ տեսակի կաղնիների մշակութիւնը և աճեցումը Կովկասում։ Այդ կաղնու տեսակն աճում է Փոքր Ասիայի արևմտեան մասերում։ Դրա համար յիշված մինիստրութիւնը որոշել է Զմիւռնիայից բերել տալ [illegible] 1904 թուականից սկսած։

Կովկասի կրթական շրջանի հոգաբարձութիւնը ունեցաւ իր նիստը ապրիլի 3-ին, շաբաթ օրը։ [illegible] պ. Լէվիցկի յայտնեց, որ [illegible] «Практическое руководство» [illegible]

—

[illegible]

կելու և աճեցնելու թիւրքական ծխախոտի ամենալաւ տեսակները։

—

Խարկովում կանանց բարձրագոյն կուրսեր բանալու գործը, մայրաքաղաքի լրագիրների ասելով, շատ աջող է ընթանում։ Տեղական համալսարանի պրօֆեսօրներից շատերը համաձայնութիւն են յայտնել սկզբից ձրի դասախօսել, լաբօրատօրիաներում ղեկավարել աշխատանքները և այլն։ Մտադրութիւն կայ կուրսերը բաց անել 1904—1905 ուսումնական տարում, այսինքն՝ սկսել ներկայ թւի սեպտեմբերից։ Որոշվել է կուրսերում իբր ուսանողուհի ընդունել միայն միջնակարգ դպրոցների դասընթացը լիակատար կերպով վերջացրած օրիորդներին կամ կանանց։ Իսկ Ռուսաստանում կնոջ բարձրագոյն կրթութեան պահանջն այնքան զօրեղ և մեծ է, որ միմիայն Խարկովում արդէն գտնվել են 300 ուսանողուհիներ, որ համապատասխանում են դրված պահանջին և որ ուզում են մտնել նոր բացվող կուրսերը։

—

Նաւագնացութեան վերատեսուչ պ. Զերեպանովի նախաձեռնութեամբ, ներկայ աշնանը, ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի լրագիրները, Կազանում բացվելու է գետային նաւագնացութեան առաջին կարգի մի ուսումնարան։

—

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Աստրախանում ևս, ինչպէս և ամեն տեղ՝ հայ «կուլակի» սխրագործութիւնները ուղղակի լրբութեան են հասնում։ Ոչ մի բարեխղճութիւն, ոչ մի թէկուզ քիչ թէ շատ մարդկային վերաբերմունք դէպի իրանից կախում ունեցող, իր նման մարդ արարածները։ Ամսական ամենաչնչին վարձատրութեամբ տառապեցնել իր ծառայողներին, քամել նրանց բոլոր ֆիզիքական և բարոյական ոյժերը բառիս ամենաընդարձակ նշանակութեամբ և այնուհետև նրանց մի անպէտք զիւակ դարձնելով՝ դուրս շպրտել փողոց ամենախեղճ դրութեան մէջ՝ ցամաք հացի իսկ կարօտ թողնելով նրանց, յաճախ իրանց բազմանդամ ընտանիքով — ահա կուլակը։ Կուլակը կատարեալ հրէշ է այնտեղ, որտեղ նա ունի թէկուզ ամենաչնչին շահ և վա՜յ նրան, ով կը փորձէ դիպչել նրա շահին... Տեղումս այդպիսի կուլակներ կան, շատ քչերն են, որոնք համեմատաբար բարեխղճաբար են վերաբերվում դէպի իրանց գործակատար դասակարգը, դէպի մի դասակարգ, որն այնքան կարեկցութեան և պաշտպանութեան կարիք ունի»։

—

ՂԱԶԱԽԻՑ մեզ գրում են. «Մարտի 31-ին հետևող գիշերը Ղազախի բանտի պատուհանի մօտի պատը ծակելով՝ դուրս փախան ութ հոգի, որոնք բոլորն էլ դատապարտված էին տաժանակիր աշխատանքի։ Դրանցից 6-ին միայն աջողվել էր բացի պարսպից դուրս փախչել և հեռանալ։ Գիշերվան ժամի 4-ին լսելով այդ մասին, մեր գաւառապետ պ. Արնոլդ անմիջապէս ձեռք առաւ ամեն միջոց աւազակներին բռնելու։ Ամեն կողմ մարդիկ ուղարկելով, իր ամեն ստորադրեալներին որոշեալ յանձնարարութիւններ տալով, մի քանի ժամվայ մէջ կապեց բոլոր ճանապարհներն ու անցքերը։ Առաւօտեան ժամը 8-ին կապած բերին Թաղի Ալի-օղլի Բէօշալկիարցուն, որը դատապարտված է տաժանակիր աշխատանքի 4 տարով։ Պ. Արնոլդ լուր առնելով, որ միւսները անցել են Շամշադնի խուլ տեղերի կողմը, համնում է իւրայիններով, կտրում բոլոր ճանապարհները և պահապաններ դնում երկաթուղու կայարաններում։ Հետևեալ օրը Կուր գետի հովտում ձերբակալում են երեքին՝ Աստան Ղազում օղլին, Ավդի Կուրեան օղլուն և Մուսա Կարա Բեազում օղլուն։ Փախստականները չէին կարողացել իրանց համար ուրիշ շորեր ձեռք բերել, խիստ գաւառապետի ահից, ոչ ոք չէր օգնել նրանց թագնվելու։ Բռնվածներին սայլով բերին բանտը։ Մնացած երկուսի մասին կարգադրված է»։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Տարօրինակ եղանակներ են անում մեզանում։ Բաւական չէ, որ այս ձմեռը սոսկալի էր և դաժան ու ամիսներ անցկացրինք փակ պատերի մէջ, այժմ էլ ստիպված ենք տներում փակվել ցրտից։ Ապրիլի 4-ն է. բայց ձիւն է գալիս և սպիտակ մի նոր շերտ ծածկել է տանիքները։ Մթերքների սոսկալի թանգութիւն է և շուկայի աղքատութիւն»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

Եապօնիան ձգտում է արդարանալ։ Եապօնական պետական մարդիկ, կամենալով արդարացնել Եապօնիան այն մեղադրանքներից, թէ նա սկսել է պատերազմը գաղտագողի, առանց պաշտօնական յայտարարութեան, սկսել են տարածել մի նոր լուր. իբր թէ Ռուսաստանը «գաղտնի» ծրագիր է եղել կազմած վաղուց Եապօնիայի վերաբերմամբ։ Այդ ծրագրի նպատակն է եղել պատրաստել Եալու գետի վրա նշանաւոր թւով զօրք և դաշնագիր կնքելով Կօրէայի հետ, գրաւել Չէմուլպօն և այդտեղից, զօրքերը նաւով փոխադրելով իջնել ուղղակի Եապօնիա։ Մի և նոյն ժամանակ Վլադիվօստօկի էսկադրան պէտք է դուրս գար ծովը, մտնէր Սանգարի նեղուցը և ռմբակոծէր Եապօնիայի ափերը։ Այդ կը ստիպէր Եապօնիային բաժանել իր նաւատորմը։ Միևնոյն ժամանակ եապօնացիները պէտք է արտաքսվէին Ֆուզանից։ Ռուսները իրանց գործողութիւնները պէտք է սկսէին փետրվարին։

Եապօնացիների ասելով, այդ գաղտնի ծրագիրը ընկել է Եապօնիայի ձեռքը մի գեղեցիկ եապօնուհու շնորհով։ Տարակոյս չը կայ, որ այդ լուրը հնարովի է։ (Пр. К.)

Չինական հակառուսական լրագիր։ «Новый Край» լրագիրը հետաքրքիր տեղեկութիւններ է հաղորդում Շանգհայում հրատարակվող մի նոր չինական լրագրի մասին, որի նպատակն է բորբոքել չինացիների կրքերը Ռուսաստանի դէմ։ Բացի այդ լրագրից ներկայումս սկսել են հրատարակվել ուրիշ շատ պարբերական թերթեր, որոնք քարոզում են, թէ անհրաժեշտ է, որ դեղին ցեղը մօտենայ սպիտակ ցեղին, բայց մի և նոյն ժամանակ տարածում են այն գաղափարը թէ «Թող անկցի Ռուսաստանը»։ Հակա-ռուսական թերթի քարոզութեան հետեւանքները հետզհետէ զգալի են լինում։

Ֆրանսիական զօրապետի կարծիքը։ Ֆրանսիական մի զօրապետ, որ ծովային մինիստրութեան մէջ արտիլլէրիական մասի կառավարիչն է, Դը-Լա-Րօկ, մի թղթակցի հետ ունեցած խօսակցութեան ժամանակ, հետաքրքիր հայեացք է յայտնել ներկայ ռուս-եապօնական պատերազմի մասին։ Ես պէտք է խոստովանեմ, ասել է զօրապետը, թէ պատերազմական գործողութիւնների սկզբում ես շատ վախենում էի, որ Եապօնիան, շնորհիւ այն ատելութեան, որ տածում է դէպի պատերազմական ժամանակի օրէնքները և շնորհիւ այն յանդգնութեան, որ ունի ամեն մի երիտասարդ ու գործունեայ պետութիւն, խրախուսված իր նախկին աջողութիւններով չինական պատերազմի մէջ, ես վախենում էի, ասում եմ, որ Եապօնիան մահացու հարուածներ կը հասցնէ Ռուսաստանին, աւելի շուտ, քան Ռուսաստանը կը կարողանայ պատրաստվել պաշտպանութեան համար։ Այն առաւելութիւնները, որ ունէին եապօնացիները, իրանց գործառնական յենակէտերի մերձաւորութեան պատճառով, դարձրել էին նրանց տէր ծովին՝ պատերազմի հէնց սկսվելու երկրորդ օրը։ Առաջին օրերը ես հնարաւոր էի համարում ռուսաց նաւատորմի ջնջումը Պորտ-Արտուրի նաւահանգստում։ Ես արդէն տեսնում էի այդ նաւահանգիստը առնված եապօնացիներից և տեսնում էի Լեաօդունեան թերակղզին ու Կօրէան՝ եապօնացիների ձեռքում, իսկ ռուսներին ստիպված նահանջել դէպի Խարբին։ Այդ բոլորը հնարաւոր էր, բոլոր այդ դժբախտութիւնները պէտք է նախատեսել։ Ի հարկէ, ես հաւատում էի պատերազմի վերջնական ելքին։ Ռուսաստանը ապագայում հնարաւորութիւն կունենար օգտվել ժամանակակից միջոցներից, որպէս զի գործի դնէ իր ահագին ոյժերը։ Այդ բոլորի մասին ես յոյս ունէի։ Բայց արդէն եապօնացիների առաջին ծովային գործողութիւնները բաւական էին, որ երկիւղս ցրվէր։ Պորտ-Արտուրի սկզբնական յարձակման անաջողութիւնը այն պայմանների մէջ, որոնց մէջ նա կատարվեց, և անդրագոյն անաջողութիւնների մի ամբողջ շարք պարզ ցոյց տուին, որ իմ առաջին գուշակութիւնները շատ յոռետես էին Ռուսաստանի վերաբերմամբ։ Ես սկսում եմ մտածել, ի նկատի ունենալով եապօնական մօբիլիզացիայի դանդաղութիւնը, որ պատերազմական գործողութիւնների սկզբում ցամաքի վրա երկու պատերազմող կողմերի ոյժերը մօտաւորապէս հաւասար կը լինեն։ Ներկայումս որքան էլ կարևորութիւն ունենան ծովային գործողութիւնները, վճռական հարուածները կը հասցնվեն ցամաքի վրա։ Իսկ այդ կողմից Ռուսաստանը ունի ժամանակ, ահագին ոյժեր և պաշարներ։ Ուրեմն նրա աջողութիւնը անկասկած է։ (К.)

Չինացիների տրամադրութիւնը։ Խարբինից, ռուսաց „Вост. Обозрѣніе“ թերթի թղթակիցը հաղորդում է. «Մի անգլիացի միսիօնէր ասում է, որ մոքերի խմորումը բռնել է ամբողջ հարաւային Մանջուրիան և Չինաստանի թշնամական գործողութիւնները Ռուսաստանի վերաբերմամբ—մօտ ապագայի գործ է։ Մեր անգլիացի ուղեկիցը միսիօնարութիւն է կատարել Չինաստանում 20 տարի, լաւ խօսում է չինարէն և քաջ կերպով ծանօթ է երկրի կեանքին։ Նրա յայտարարութիւնները բոլորովին համաձայնվում էին Մուկդէնի ցեանցիւնի (նահանգապետի) դէպի ռուսները բռնած թըշնամական դիրքի հետ. այդ թշնամութիւնը խիստ կերպով նա արտայայտեց Պօրտ-Արտուրի հէնց առաջին ռմբակոծութիւնից յետոյ։ Նա, օրինակ, արգելեց չինացի վարպետներին նորոգել այն տունը, որ յատկացված է փոխարքայի բնակութեան համար, երբ գլխաւոր շտաբը Պօրտ-Արտուրից տեղափոխվեց Մուկդէն։ Նորոգութիւնը միայն այն ժամանակ անխափան կատարվեց, երբ ռուսները յայտնեցին ցեանցիւնին, թէ նա կը բանտարկվի իր վարմունքի համար։

«Չինացիների դէպի ռուսները ունեցած թըշնամական տրամադրութեան մասին վկայում է և այն լուրը, որ ստացվեց Գերինից եկած փախստականներից, թէ այդտեղի ցեանցիւնը, որ բարեկամաբար էր տրամադրված դէպի ռուսները, հրաման ստացաւ Պէկինից թոյն ընդունել և այդ հրամանը նա կատարեց»։

Մի այլ տեղեկութիւն հաղորդում է, որ չինական գեներալ Մաի գլխաւոր բանակատեղին գտնվում է Զօանգում։ Նրա հրամանատարութեան ներքոյ գտնվում է 25,000 զօրք։ Վերջին երեք շաբաթվայ ընթացքում Մա գեներալի մօտ են եկել 9 եապօնացի օֆիցէրներ, ծպտեալ չինական հագուստով։ Չինական կառավարութիւնը շարունակում է հրաւիրել եապօնացի զինուորական մարզիչներ իր զօրքի համար։ (Р. Л).

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Սպանիայի նախկին թագուհի Իզաբէլլան վախճանվել է Պարիզում։ Սպանիայի այժմեան թագաւորը, որ նրա թոռն է, ցանկութիւն է յայտնել գալ Պարիզ և ներկայ լինել թաղման։

—«Frankf. Zeitung» լրագրի խօսքերով, Թիւրքիայում տեղի է ունեցել հայերի սաստիկ կոտորած։

Քիւրդ համիդիէ հեծելազօրքը Բաշէնի շըրջանից հրաման ստացաւ շարժվել դէպի Մուշ և աջակցել Զէքի փաշայի կանոնաւոր զօրքերին։ Կանոնաւոր զօրքը և քիւրդերը միասին յարձակվեցին անզէն խաղաղ ժողովրդի վրա և կոտորած սարքեցին։ Հինգ հայ գիւղեր բոլորովին աւերվեցին և նրանց բնակիչների մեծ մասը կոտորվեց։ Զէքի փաշան արշաւանք է սկսում Սասունի դէմ։ (С. П. Вѣд.)

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

5 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ Կուրօպատկինի հեռագիրը ապրիլի 5-ին. «գեներալ Կաշտալինսկին տեղեկագրում է ապրիլի 4-ին, որ Եալուի վրա փոփոխութիւններ չը կան, կղզիների վրա մեր առաջապահ պահակները կանգնած են եապօնացիների պահակների դիմաց 600 քայլի վրա։ Եապօնացիները յետ են շարժվում»։ Ծովապետ Մակարօվի և «Պետրօպավլօվսկի» վրա միւս բոլոր մեռածների համար հոգեհանգիստներ կատարելու մասին հաղորդում են Աստրախանից, Սուվալկից, Կուրսկից, Արխանգելսկից, Կիևից, Պաւլօգրադից, Զարայսկից Իրկուտսկից և Նովգորոդից։

ՊՈՐՏ-ԱՐՏՈՒՐ։ Գործակալների հեռագիրների հաղորդածները Պօրտ-Արտուրի եապօնացիներից պաշարված լինելու կամ արդէն գրաւված լինելու, ինչպէս և աւելի առաջ Կօրէայում ռուս կօզակների գերի բռնվելու մասին լուրերը՝ ոչ մի հիմք չունեն և բացարձակ հնարովի են։

ՄՕՍԿՎԱ։ Նահանգական ազնուականութեան ներկայացուցիչների խորհրդում պարզվեց, որ 53 ազնուականներ, գլխաւորապէս գաւառական պարագլուխներ, ցանկութիւն յայտնեցին առանց վարձատրութեան աշխատելու Կարմիր խաչի ընկերութեան համար Հեռաւոր Արևելքում, իբրև տնտեսական առանձին մասերի կառավարիչներ։

ՏԵԱՆՑԶԻՆ։ (Բէյտ. գործ.)։ Մի քանի տեղեկութիւնների համաձայն, ազդանշաններով

յայտնված է ճապօնական 70-ից աւելի նաւերի ներկայութիւնը Պորտ-Արտուրից հիւսիս Ցզինչժօուի ուղղութիւնով:

ԿՈՊԷՆՀԱԳԷՆ: Անգլիական Թագաւորը և Թագուհին մեկնեցին Լօնդօն:

ՊՈՐՏ-ԱՐՏՈՒՐ (Րէյտ. գործ.) Մարտի 6-ին ընկղմված ստորջրեայ մակոյկը դուրս է հանված և նաւահանգիստը տարված:

ԼՕՆԴՕՆ (Րէյտ. գործ.) Ուէլսի իշխանը և իշխանուհին այսօր մեկնեցին Վիէննա:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Երէկ Զինովիեֆը ընդունվեց սուլթանից և ճաշի հրաւիրվեց:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Շնորհված ընդհանուր ներումը լիակատար գործադրութիւն է գտնում:

ՄԻՆՍԿ: Գիւղատնտեսական ընկերութեան պօլէսսեան բաժինը վճռել է Սվեժինսկու կտակած դրամագլխի տոկոսներով Մինսկում հաստատել տարեկան երկու գիւղացիական ցուցահանդէս:

6 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Հրատարակված է Բարձրագոյն ուկազ, որով հրամայվում է 1904 թւին Ֆինլանդական Մեծ իշխանութեան մէջ զինուորական ծառայութեան կանոնադրութեան մասնացոյց արած հիմքերի համեմատ, որոնցով որոշվում է 3-դ ֆիննական հրացանաձիգ բատալիօնի լէյբ-գվարդիան լրացնելու համար կոչել 190 մարդ, այդ թւի մէջ ենթադրելով և նրանց, որոնց կը տրվէն նոյն իշխանութեան մէջ լինելիք զինուորակոչի ժամանակ զինուորական ծառայութիւնից ազատող նորակոչների հին ձևի հաշւի առնվող կվիտանցիաներ:

—Հրամայված է լինել. Էստլեանդական նահանգապետի պաշտօնակատար Բելգարդին Էստլեանդիայի նահանգապետ. Րիգայի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու Իզվօլսկուն՝ հոգաբարձու Պետերբուրգի ուսումնարանական շրջանի:

—Ապրիլի 5-ին Պետերբուրգի մեծ-բրիտանական դեսպան Չարլզ Սկօտը, որ թողնում է իր պաշտօնը, ընդունվեց Թագաւոր Կայսեր հրաժեշտի ունկնդրութեան:

ԲԵՐԼԻՆ: Նիւչժուանից հաղորդում են, որ ռուս օֆիցէրների ասելով՝ նախ քան «Պետրօպաւլօվսկի» խորտակումը լսվեցին երկու տարբեր պայթիւններ,—մէկը պատճառեց մի աւկան, իսկ երկրորդը տեղի ունեցաւ, երբ այրվեց ռումբերի մթերանոցը: Նոյն աղբիւրից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, իբր թէ ընկղմվել է մի ճապօնական հակաականանաւ:—Լօնդօնից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, Սէուլի կայսերական պալատի հրդեհից ազատվել են գաղտնի արխիվը և թանգագին իրերը, որոնք, ինչպէս երևաց, թաղված են եղել հողի մէջ:

ԼՕՆԴՕՆ: Համայնքների ժողով: Զինուորական մինիստր Արնօլդ Ֆօրստէրը հաղորդեց, որ մօլլան ազատվեց՝ փախչելով իտալական հողը, կրելով շատ ծանր կորուստներ. ռազմական ուժերը ցրված են. Ներկայումս նա իբրաւ մնացել է առանց կուսակիցների. այդ աչքի առաջ ունենալով՝ կառավարութիւնն ընդհատեց պատերազմական գործողութիւնները և կրճատեց արշաւանքում եղած զինուորների թիւը:

ԱԹԷՆՔ: Վիլհէլմ կայսրը Թագաւորին ցաւակցութիւն յայտնեց, որ հնարաւորութիւն չեղաւ այցելելու Կօրֆու:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Բիթլիսի վալին հաղորդում է հայերի առաջնորդ Անդրանիկի մի քանի չարագործութիւնների մասին: Մուշի եպիսկոպոսի առաջարկը՝ հնազանդութիւն յայտնելու —Անդրանիկը չընդունեց:—Ելդզ-Քիօսքը յանձնարարեց հայոց պատրիարքին մի անգամ էլ յորդորել Անդրանիկին չարագործութիւնները դադարեցնելու:

—

Ռուսական - հեռագրական գործակալութիւնից

—

5 ապրիլի

ՊՈՐՏ-ԱՐՏՈՒՐ: Քաղաքում յամառութեամբ լուրեր են պտտում, որ մարտի 31-ին գիշերը, Դալնիի մօտ, «Ստրաշնի» ականանաւը, օրհասական կռւի մէջ, ոչնչացրել է ճապօնական մի մեծ կրէյսէր: Ասում են նոյնպէս, որ ապրիլի 2-ին, լուսաբացին, կործանվել է ճապօնական մի ուրիշ կրէյսէր:

ՏՕԿԻՕ: Այստեղ ժողովրդական ցնծութեան ոչ մի նշան չէ երևում. ազգաբնակութիւնը հանգիստ է պահում իրան:

Ճապօնացիները կարծում են, որ Պորտ-Արտուրեան էսկադրան անընդունակ է արդէն յարձակողական գործողութիւնների համար:

ԼՕՆԴՕՆ: Չիֆուից հաղորդում են, որ տեղական չինացիների միջև լուրեր են պտտում Զինաստանի կողմից չէզոքութիւնը խախտելու հնարաւորութեան մասին:

«Standard» լրագիրն ասում է. երբ բանը կը հասնի լուրջ ընդհարման ցամաքի վրա, ճապօնացիները կը զրկվեն շատ առաւելութիւններից, որոնք նրանց ծառայութիւն մատուցին ծովային գործողութիւնների ժամանակ:

Լուր է պտտում, որ ճապօնացիները պատրաստվում են ափ իջեցնել զօրքերը Լեաօդունեան թերակղզու վրա:

6 ապրիլի

ԼԵԱՕԵԱՆ: Այսօր, արտասահմանեան զինուորական գործակալների ներկայութեամբ, գեներալ-ադիւտանտ Կուրօպատկին զօրահանդէս կատարեց ժամանող զօրքերով: Զինուորների և ձիերի տեսքը գերազանց է: Զօրամասերը ներկայացան շատ լաւ:

ԲԵՐԼԻՆ: Ճապօնական աղբիւրները յամառութեամբ մերժում են այն լուրը, որ իբր թէ Պորտ-Արտուրի մօտ եղած վերջին ճակատամարտի ժամանակ մի ճապօնական նաւ է փչացվել:—«Berl. Tag.»-ի զինուորական թղթակից գնդապետ Գէդկէն ենթադրում է, որ ճապօնացիները ներս չեն խուժի Մանջուրիա, այլ կը սպասեն Կօրէայում ռուսների առաջխաղացութեանը: Մայիսի սկզբներից առաջ վճռական դէպքերի չէ կարելի սպասել, որովհետև ռուսները չեն կարող սկսել առաջխաղաց գործողութիւնները 3 շաբաթից աւելի շուտ:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

հաղորդում է ի տեղեկութիւն ընդհանրութեան, որ այս ապրիլ ամսի 16-ին, ցերեկվայ 12 ժամին, տեղի կունենայ աճուրդ՝ կապալով տալու 20,000 պուդ կերօսինի մատակարարութիւնը մի տարվայ ընթացքում փողոցների լուսաւորութեան համար: Պայմանագիրը կարելի է տեսնել վարչութեան 4-րդ բաժանմունքում բոլոր գիւանական օրերը, առաւօտեան 10 ժամից մինչև ցերեկվայ ժամը 1-ը: Այն անձինք, որոնք ցանկութիւն ունեն մասնակցելու կապալին, պարտաւոր են ներկայացնել 1200 ր. գումարի գրաւական: Կարելի է յայտարարութիւններ տալ և փակ ծրարներով: 1—3

Լոյս տեսաւ
ՅՈՎՀ. ԱՐԱԲԱՋԵԱՆԻ
ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ
Առաջին տարի
չորրորդ տպագրութեամբ
Դիմել հեղինակին և գրավաճառներին 1—5

Շերամի սերմ

Ցէլլիւլէր, Պաստէօրի սիստէմով պատրաստված, հետևեալ յայտնի ֆիրմաների. «Ֆ. Բէրբէ եւ ընկ», «Ֆէրրան եւ Գեներուեղ», «Վ. Բէլլօն», «Խ. Ս. Խրիստոստուլիտի», «Ե. Կօնստանտինիդի» և ուրիշներ. հարցնել Դվօրցովի փողոցում, նախկին Արծրունու գալլէրէյում, ֆրանսիական ընկերութեան գրասենեակում, թիւ 127. (չ. ռ. կ.) 1—3

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւն ամեն օր.
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելիամինօվսկայա փ. № 16, տուն Եղիազարեանի: 47—100

ԾԱԽՎՈՒՄ Է ԷԺԱՆ ԼԱՒ ՏԵՂ

Պեսկօվսկի փողոցից քիչ վեր, ս. Կարապետսկի պօղեօմի վրա, դատարկ տեղ, լաւ դիրքով, որտեղից բացվում է ընդարձակ տեսարան, փողոցում կոյուղի. 37—40 քառ. սաժէն: Դիմել, Հավլաբար, Լազարեվսկի փողոց, Մուրադօվի տուն, № 49. Յ. Ե.-ին: 7—10

Մի երիտասարդ, որ լաւ ծանօթ է գրագրութիւններին, թէ հայերէնի և թէ ռուսերէնի հետ, վարել է հոգևոր կառավարութեան քարտուղարի պաշտօնը, իր ժամապատասխան տեղ է որոնում, ձեռնտու պայմաններով. ցանկացողները կարող են դիմել «Մշակի» խմբագրատանը: 5—5

«Շ Ի Թ Ա Յ»
Նաւթարդիւնաբերական Ընկերութեան Վարչութիւնը
հրաւիրում է պ.պ. բաժնետէրերին հինգշաբթի, ներկայ ապրիլի 8-ին, երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին Թիֆլիսի քաղաքային խորհրդի դահլիճը շարունակելու ընկերութեան տարեկան սովորական ընդհանուր ժողովի նիստը, որ սկսվեց անցած մարտ ամսի 30-ին: (Ե. Հ. Ն.) 2—3

Վ Ր Ժ Ի Ն
ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ
երկու հատոր
Գինն է 1 ր. 50 կ.
Դիմել Թիֆլիս. Ա. Քալանթարին, կամ «Գուտտէնբէրգ» գրավաճառանոցին:

Լոյս տեսաւ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ
երրորդ գիրքը
ՃԱՊՕՆԻԱ
կամ Ծագող արեգակի երկիրը
հեղ. Շրէյդէրի.
Պատկերով և քարտէզով. գինն է 25 կոպէկ:
Դիմել գրավաճառներին, իսկ մեծ քանակութեան համար հրատարակչին:

Լոյս տեսաւ երկրորդ հաւատարմատար
Ս. Ս. ՄԵԼԻՔ-ԱԴԱՄԵԱՆՑԻ
«ПРАКТИЧЕСКОЕ РУКОВОДСТВО
для составленія бумагъ по дѣламъ Гражданданскаго Судопроизводства въ Закавказскомъ Краѣ».
Գինն է 1 րուբլի:
Վաճառվում է Թիֆլիսում. Կենտրօնական, Խիդէկէլի և Գուտտէնբէրգ գրավաճառանոցներում: Հեղինակին դիմողները՝ (прис. повѣр. С. С. Меликъ-Адамову. Тифлисъ, Межевая ул., д. № 40), 10 օրինակից աւելի պահանջով ստանում են 10% զեղչ և ճանապարհածախս չեն վճարում: (Ե. Հ. Շ.) 8—10

Իմ աշխատութեամբ լոյս են տեսել հետևեալ
ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ
Աօակերտաց համար

1. Դասատետր կրօնի	ա.	տարի	. —	25
2. » »	բ.	»	. —	20
3. » »	գ.	»	. —	30
4. Հին-ուխտ	դ.	»	. —	35
5. Նոր-ուխտ	ե.	»	. —	40
6. Գործք առաքելոց	զ.	»	. —	40

Ուսուցչաց համար

7. Ուղեցոյց կրօնի—հին-ուխտի (սպառ.)— —
8. » » —նոր-ուխտի . 2—50
9. Ուսումն քրիստոնէական կրօնի Դ. Հ. 1—50
10. » » » Ե. » — 50

Ինձ դիմողները ստանում են 1) 6 տարիների համար 25%. 2, 3, 4, 5 տարիների համար 20%, իսկ 7, 8, 9, 10 տարիների համար 35% զեղչ:

Կարելի է դիմել—1) ինձ (коммерческое училище), 2) Центральная книжная торговля և 3) Книжный магазинъ «Гуттенбергъ».

Սահակ քահ. Սահակեանց
68—100

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւնը 9—11 ժ. առաւօտը
և 5—7 ժ. երեկոյեան:
Վելիամինօվսկայա փողոց, տ. Սաֆարօվի, № 13. (չ. ու. կ.) 14—50

ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

գրողների, գիտնականների, պատմական գործիչների, գիտութիւնների, գրականութիւնների և երկիրների—համաշխարհային և կովկասեան ու հայկական՝
(Մօտ 1000 էջ եւ մօտ 350 պատկերներով)

խմբագրութեամբ և հրատարակութեամբ և «Հանրամատչելի Գրադարանի» հրատարակիչ Հ. Առաքելեանի, նմանողութեամբ Պավլենկօվի «Энциклопедическій Словарь» և ֆրանսերէն Dictionnaire—Manuel Illustré des Ecrivains et des Littératures» հրատարակութիւնների:

Հանրագիտական պատկերազարդ բառարանը կարևոր օժանդակ և օգտակար տեղեկատու կը լինի ամեն մի ինտելիգենտ և ինքնակրթութեամբ զբաղվող անձի համար: Բացված է բաժանորդագրութիւն. գինն է մինչեւ բառարանի լոյս տեսնելը—4 ր., լոյս տեսնելուց յետոյ 5 ր., կազմով,—որ կը լինի շքեղ և գեղանկար—1 րուբլի աւելի: Ճանապարհածախսի համար պէտք է վճարել 50 կ., իսկ կազմածների համար 70 կ.: Կարելի է վճարել մաս-մաս—2 ր., և յետոյ 2 ր. 50 կ.: Պէտք է դիմել բացառապէս՝ կազմող—հրատարակիչ Հ. Առաքելեանին այս հասցէով. Թիֆլիս, խմբ. «Մշակ»-ի, Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».

Որովհետև Հանրագիտական Բառարանի տպագրութեան ծախքը մեծ է, ուստի քիչ քանակութեամբ է տպվելու, այդ պատճառով ցանկալի էր, որ ստորագրողները շտապէին մինչև մայիս ամիսը յայտնել:

Ս Ա Ն Կ Տ - Պ Ե Տ Ե Ր Բ Ո Ւ Ր Գ Ի
„ՆԱԴԵԺԴԱ“

Ընկերութեան Թիֆլիսի գործակալութիւնը պատիւ ունի յայտարարել ի գիտութիւն հասարակութեան, որ ընկերութեան ապրանքների գլխաւոր պահեստը Թիֆլիսում, որը գտնվում էր Կաթօլիկական փողոցում, Զուբալօվի տանը, ներկայ ապրիլ ամսի 11-ից տեղափոխվում է Մանթաշեանի շինութեան մէջ, Հայոց փողոցի վրա: Մուտքը Էկզարխսկի փողոցից, արհեստաւորաց դպրոցի հանդէպ:

Ապրանքների ընդունելութիւնը և յանձնելը տեղի ունի ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 2-ը և երեկոյեան 5—8.

Տէլէֆօն պահեստի № 370. տէլէֆօն գրասենեակի № 108. (կ. ե. չ. ռ. կ.) 2—5

ԹԷՅԻ ԱՌԵՒՏՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Վ. ՎԻՍՕՑԿԻ եւ ԸՆԿ.
ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ
Մատակարարողներ տանն ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾ ԻՇԽԱՆ ՄԻԽԱՅԻԼ ՆԻԿՈԼԱՅԵՎԻՉԻ և Նորին Մեծութեան Պարսից Շահի
Հիմնական դրամագլուխ 6,000,000 րուբլի: Տարեկան շրջանառութիւն 20000000 րուբլուց աւելի

Շնորհիւ մեր թէյերի բարձր յատկութեան, առաւելապէս իրանց ուժեղ արօմատով, լաւ համով և թունդ գոյնով, մեր ֆիրման

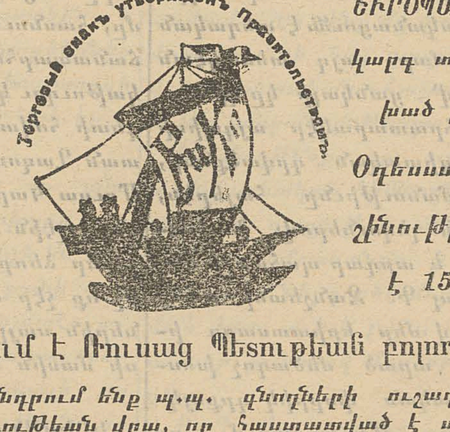

ԵՒՐՕՊԱՅՈՒՄ բռնեց առաջնակարգ տեղերից մէկը մեր ծախած թէյի քանակութեամբ:

Մեր խանութներում, որոնք գտնվում են Մօսկվայում և Օդեսսայում՝ մեր սեփական շինութիւններում, աշխատում է 1500 մարդուց աւելի:

Մեր ֆիրմայի թէյը գտնվում է Ռուսաց Պետութեան բոլոր մագազիններում:

Մեր թէյն առնելու ժամանակ խնդրում ենք պ.պ. գնողների ուշադրութիւն դարձնել մեր առևտրական մարկայի՝ նաւի՝ ճշդութեան վրա, որ հաստատված է պետութիւնից, և պահանջել Վիսօցկու թէյը՝ նաւով:

Վ. ՎԻՍՕՑԿԻ և ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ գրասենեակը գտնվում է Մօսկվայում:

Բաժանմունքները.—Օդեսսայում, Վարշավայում, Րօստօվում Դօնի վրա, Եկատերինբուրգում, Խարկօվում, Թիֆլիսում, Րիգայում, Վիլնօյում, Սիմֆէրօպօլում, Նիժէգօրօդեան և Իրբիտսկի տօնավաճառներում:

Անդրկովկասի և Անդրկասպեան երկրների համար բաժանմունքը Թիֆլիսում գտնվում է Մէյդանում, Ժէլէզնի բեադ, տէլէֆօն № 32:

Ընկերութեան հասցէն Մօսկվայում և բաժանմունքներում.—Թէյի առևտրի ընկերութիւն Վ. ՎԻՍՕՑԿԻ և Կօ.

Հեռագրների համար.—«Կ Ա Ր Ա Բ Լ Ի Կ»:

Թէյ ուղարկվում է Պարսկաստան տրանզիտով և այդ ժամանակ յետ է ստացվում մաքսը: 17—20

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 6-го апрѣля 1904 г. Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» Типографія «ГЕРМЕСЪ» С. Назарянца, Мих. пр. № 81.